

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 3C0060

SOCIAL SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 3C

ISSN : 1308-7444

© 2010 www.newwsa.com

Sema Tađı¹

Mustafa Arılı²

Gazi University¹

Ankara University²

s.tagi@gazi.edu.tr

arli@agri.ankara.edu.tr

Ankara-Turkey

SİMAV İLÇESİNDE EL DOKUMASI HALICILIK

ÖZET

İlçede halıcılık, XIX. yy'da haliya olan talebin arttığı ve Anadolu'da yeni halıcılık merkezlerinin kurulduğu yıllarda dışarıdan gelen tüccarlar tarafından başlatılmış ve günümüze kadar da tüccarlar tarafından yönlendirilmiştir. Yöredeki tezgâh sayısında ve halı üretiminde yıllara göre değişiklikler olmakla birlikte halıcılık ilçe merkezi ve köylerinde her zaman önemli bir sektör olma özelliğini korumuştur ve halen korumaktadır. İlçe merkezi ve köylerinde yaklaşık 3000 halı tezgâhı, üç iplik fabrikası, iki boyahane ve çok sayıda halı yıkama atölyesi bulunmaktadır. İlçe merkezinde halı imalatıyla uğraşanların sayısı 30-35 civarındadır. Yörede tüccarlarla yapılan görüşmeler sonucunda, sadece ilçede bulunan halı tüccarları tarafından yılda 100-120 bin m² halı dokutturulduğu ve İzmir, İstanbul gibi ilçe dışında bazı yörelerde faaliyet gösteren firmaların bölgede dokutturdıkları halı miktarının daha da fazla olduğu tahmin edilmektedir. Simav, alt yapısının yeterli olması, iplik fabrikası bulunması ve iş gücünün ucuz olması sebebiyle eskiden beri fason üretim için en uygun bölge olma özelliğini korumuştur.

Anahtar Kelimeler: Simav, El Sanatı, Halıcılık, El Dokuması Halı

CARPET WEAVING IN SİMAV COUNTY

ABSTRACT

Carpet weaving in Simav county was initiated by foreign tradesmen in the years when the demand for carpets increased and new centers for carpet production had been established, and have been directed by the carpet tradesmen until today. Carpet weaving has always kept its importance as a trade sector although the number of looms and the amount of carpet production showed changes between years. In the county town and villages there are 3000 looms, three spinning mills, two dying facilities, and a number of carpet washing facilities. The number of people dealing with carpet production varies between 30 to 35 in the county town. After interviewing the tradesmen, it is estimated that 100-120 thousand m² of carpet has been woven, and more than this amount has been woven for the outsider company such as from izmir and İstanbul. Simav has been the most suitable area, as before, for the toll manufacturing of hand woven carpet due to sufficient infrastructure, availability of spinning mills, and cheap labor.

Keywords: Simav, Handicrafts, Carpet İndustry, Hand Woven Carpet

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Ülkemizin ekonomik ve sosyal yapısı içinde önemli bir yer alan el dokuması halıcılık, aynı zamanda gelenek ve göreneklerimizi yansıtan, kültürümüzü geçmişten geleceğe taşıyan bir sanat dalıdır.

Halıcılık; çok fazla tesis sermayesi istememesi, basit araçlarla yapılabilmesi, kolay öğrenilmesi, özellikle tarımla uğraşan kesimin boş zamanlarını değerlendirilmesi, ailedeki her yaş grubundan bireylerin iş gücünü değerlendirilmesi, ek gelir sağlanması, kullanım alanı sınırlı olan kaba karışık yapağının değerlendirilmesi, elde edilen ürünlerin kolay pazarlanması gibi nedenlerden dolayı ülke ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca tüm bu olumlu özellikleri yanında ihracat olanaklarının fazla olması sebebiyle de önemli bir döviz girdisi yaratmaya devam etmektedir (Arlı 1990: 2).

Ülkemizde Kayseri, Niğde, Sivas, Konya, Karapınar, Taşpınar, Lâdik, Sarayönü, Bünyan, Yahyalı, Mucur, Şarkışla, Bergama, Uşak, Kula, Gördes, Kozak, Yuntdağı, Ayvacık, Fethiye, Döşemealtı, Isparta, Demirci, Sındırgı, Malatya, Urfa, Mardin, Diyarbakır, Kars, Erzurum, Van, Bitlis ve Siirt el dokuması halıcılığın halen uğraşıldığı başlıca merkezlerdir (Deniz 2000: 91-154).

Araştırma kapsamına alınan Kütahya ili Simav ilçesi el dokuması halıcılığın yaygın olarak uğraşıldığı merkezlerden biridir. İlçede, el dokuması halıcılıkla çok eskiden beri uğraşıldığı ve aile ekonomisinde çok önemli bir yer aldığı bilinmektedir.

Ege bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer alan ve Kütahya'ya 144 km uzaklıkta bulunan ilçe, doğuda Gediz ve Emet, batıda Sındırgı ve Demirci, kuzeyde Emet, güneyde de Gediz ilçeleriyle çevrilidir. Büyük bölümü kırsal kesimde yaşayan ilçe halkı, geçimini tarımdan sağlamaktadır. İlçede bazı küçük sanayi işletmeleri de bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları yün ipliği, makine halısı fabrikaları, dokumacılık ve orman ürünleri işleyen tesislerdir. İlçe merkezi, yörede halıcılığın üretim ve pazarlama merkezi durumundadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Köy el sanatlarının önemli bir dalı olan halıcılık, gelenek ve görenekleri yansıtan, kültürümüzü geçmişten geleceğe taşıyan bir sanat kolu olmasının yanı sıra önemli bir ekonomik değere sahiptir. Halıcılık, ailedeki her yaş grubundan bireyin ve özellikle kadınların tarım dışındaki boş zamanlarını değerlendirmesine olanak tanınması açısından önemlidir.

El dokuması halıcılığın yaygın olarak uğraşıldığı merkezlerden biri olması ve aile ekonomisinde çok önemli bir yer almasına karşın, bölgedeki el dokuması halıcılıkla ilgili yapılmış kapsamlı bir araştırmanın olmaması dikkat çekmektedir.

Simav ilçesindeki el dokuması halı üretim şeklini ortaya koymak, üretilen halıların desen, kalite ve teknik yönden özelliklerini belirlemek bu ilçedeki halıcılığın gelişmesi açısından önemlidir.

Eskiye göre gerilemesine rağmen ilçede halen önemli bir ticari faaliyet olan halıcılığın, Simav ilçesindeki günümüzdeki durumunun belirlenmesi ve geçmişteki durumuyla karşılaştırılması amaçlanmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu araştırma kapsamında Simav ilçesi, İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü yetkilileriyle ve ilçede halıcılığın durumunu bilen kişilerle görüşülerek halı dokumacılığının yaygın olarak yapıldığı yerler tespit edilmiştir. Halıcılığın yoğun olarak sürdürüldüğü ilçe merkezi, 17 köy ve 15 belde olmak üzere 33 yerleşim yeri araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan yerleşim yerleri

çizelge 1'de verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan bu yerleşim yerlerinde halı dokumacıları, dokumacı ve tüccar arasında aracılık eden kişiler ve tüccarlarla görüşülmüştür. Bu yerleşim yerlerindeki halı tezgahı ve dokumacı sayısı ve halı üretim miktarları belirlenmiş, halıcılığın ilçedeki yeri tespit edilmiştir. Ayrıca bu konuda daha önceden yapılmış araştırmalardan da yararlanılarak halıcılığın günümüzdeki durumu geçmişteki durumuyla karşılaştırılmıştır.

Tablo 1. Araştırma kapsamına alınan yerleşim birimleri
(Table 1. Villages included in the research)

Yerleşim birimleri	
Merkez ilçe	Kusunlar (K)
Beyce (B)	Çınarlı (Köleler) (K)
Demirciköy (B)	Toklar (K)
Bahtıllı (B)	Beciler (K)
Akdağ-Kınık Mah. (B)	Yağlılar (K)
Akdağ-Savcılar Mah. (B)	Kiçir (K)
Kestel (B)	Kızılcık (K)
Yemişli (B)	Boğazköy (K)
Yeşildere-Eğdemir Mah. (B)	Taşlık (K)
Yeşildere-Darıca Mah. (B)	Yağmurlar (K)
Naşa (B)	Sarıçam (K)
Çitgöl (B)	Ihlamur (K)
Kelemyenice (B)	Aşağı Dolaylı (K)
Kuşu (B)	Su Döşeği (K)
Yaykın (B)	Gölköy (K)
Güney (B)	Küplüce (K)
Efir (K)	

(B) belde- (K) köy

• **Batı Anadolu Bölgesi Halıcılığı ve Simav Halıcılığının Geçmişteki Durumu:**

Yazılı kaynaklardan ve yüzyüze görüşmelerden elde edilen bilgilere göre halıcılığın, XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyıl başlarında Batı Anadolu Bölgesi ve ilçedeki durumu şöyle özetlenebilir.

Batı Anadolu halıcılığı, 1860'lı yılların başına kadar köylüye malzeme verip sipariş üzerine halı dokutturan yerli tüccarların denetimi altında köylülerin sürdürdüğü bir ev sanayisi olarak geniş bir alana yayılmıştı. 1880'lerin ortalarına gelindiğinde ise halıcılık İngiliz tüccarların eline geçmeye başlamıştır (Sönmez 1984: 100).

İngilizler 1864 yılından itibaren Batı Anadolu'da, Uşak ve çevresinde iplik ve desen vererek halı dokutturmaya başlamışlar ve sonraki yıllarda Batı Anadolu'da dokunan halıların hemen hepsinin ihracatını gerçekleştirmişlerdir. 1880'lerin ortalarına gelindiğinde bölge halıcılığı daha sonra Şark Halı Kumpanyasını oluşturacak olan altı büyük İngiliz şirketin tekeli altına girmiştir (Sönmez 1984: 100). Bu şirket, XX. yüzyıl başlarında rakiplerini ortadan kaldırarak Türkiye'de halı dokutup ihraç eden tek el durumuna gelmiştir (Eldem 1970: 142).

El dokuması halılara olan talebin artması, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Uşak, Gördes gibi önemli el dokuması halıcılık merkezlerinde üretimin ihtiyacı karşılayamaması, Sivas ve Isparta gibi yeni yerleşim yerlerinde de ticari halı üretiminin başlamasına neden olmuştur. Kütahya halıcılığı da üretimin yeni bölgelere yayıldığı bu dönemde, İzmir'de yaşayan İngiliz tüccar Sykes tarafından, Uşak'tan yöreye

gönderilen ustaların yöre halkına halıcılığı öğretmesiyle başlamıştır (Quataert 1999: 267).

XIX. yüzyıldan itibaren İngiliz halı şirketleri Simav, Demirci, Selendi gibi merkezlerde de halı dokutturmuş ve temsilcilikler kurmuşlardır (Deniz 2000: 109). Uzun yıllar Batı Anadolu halıcılığını elinde bulunduran Şark Halı Kumpanyası 1934 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür (Deniz 1985: 15).

1940'larda, II. Dünya savaşının etkisiyle halı ihracatının tamamen durduğu, halıların sadece iç pazara yönelik olarak üretildiği, alım gücünün düşmesinden dolayı iç pazarında sıkıntılı olduğu (Kotan 1949: 20), ancak II. Dünya savaşından sonra, yavaş yavaş gelişme göstererek, halı üretiminin 1964'de 1.5 milyon m²'ye ulaştığı bildirilmektedir (Işıksaçan 1964: 29). Çizelge 2'de görüldüğü gibi Simav'daki halıcılığın da ülke şartlarına paralel bir gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır.

İlçede halı imalatçılarının sayısı, 1959'da dört (Alper 1956: 62-63), 1966'da altmış civarında (Coşar 1966: 15) iken, 1989 yılında iki yüz beşe (Gürırmak 1989: 79) yükselmiştir. 1950-1980 yılları arasında halı imalatçılarının sayısının ve üretimin bu denli artmasının nedeninin, ilçede bulunan tabakhanelerin kapanması sonucu işsiz kalan esnafının halıcılığa yönelmesi olduğu söylenebilir. Bu dönemde halı işinin iyi para getirdiğini görenler halı imalatıyla uğraşmaya başlamıştır. Tek avantajı yünleri tanımak olan ve halıcılık konusunda fazla bilgi sahibi olmayan eski tabak esnafı, deseni satın alarak bunu dokutuyorlardı. Üretilen halılar ise daha çok iç piyasaya yönelik, atkı-çözüğü pamuk olan kaba sınıf halılardı. 1980'li yıllarda ise bu halılara olan talebin azalması, atkı-çözüğü yün olan halıların üretimini arttırmış, sonuçta bu değişime ayak uyduramayan halıcıların bir kısmı bu işi bırakmaya başlamışlardır (Özkaya ve Tepe 2002* kaynak kişi).

Yörede yapılan görüşmelerin sonucunda ilçedeki ilk yerli halı şirketinin 1900'lü yılların başlarında Süleyman Sami adlı Simav'lı bir girişimci tarafından kurulduğu ve bu şirketin II. Dünya savaşı yıllarında krize girerek kapandığı belirlenmiştir. Ayrıca bu şirketin 1925-1945 yılları arasında "Süleyman Sami Parası" adıyla bilinen ve günümüzdeki çek sistemine benzeyen bir ödeme sistemine sahip olduğu da ifade edilmiştir. "Süleyman Sami Parası" Simav, Gediz, Emet, Demirci, Kula, Uşak ve Selendi'de halı dokuyanlara yaptıkları iş karşılığında veriliyordu ve bu yerleşim yerlerindeki atölyelerde para olarak kabul görüyordu. Halı dokumacıları bu çeki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yöredeki dükkanlarda kullanabiliyorlardı (Özkaya ve Ural 2002* kaynak kişi).

Tablo 2. Yıllara göre (1913-1964) Simav'da halı tezgahı, dokumacı sayısı ve toplam halı üretimi miktarları.

(Table 2. The number of carpet looms, carpet weavers and total carpet production in Simav by the years)

Tarih	Tezgah sayısı	Dokumacı sayısı	Üretim miktarı	Kaynak
1913	380	1120	23.000 m ²	(4)
1926	540	1560	42602m ²	(9)
1949	800	3290	-	(7)
1955	2000	-	61.100 m ²	(10)
1956	2000	-	64.700 m ²	"
1957	2550	-	68.800 m ²	"
1958	3000	-	79.000 m ²	"
1959	3095	-	125.000 m ²	(8)

1960	3065		118.000 m ²	(8)
1961	2570		112.000 m ²	(8)
1962	2085		100.000 m ²	(8)
1965	-	-	80 000 m ²	(11)
1989	-	-	200.000-240.000 m ²	(12)

Halıcılığın ilk olarak ilçe merkezinde başladığı daha sonra köylere yayıldığı anlaşılmaktadır. Coşar (1966: 15) , Dağardı Köyleri, Çitgöl, Güneyköy, Sarıçam, Yağmurlar, Sofular, Çakırlar, Yaykın, Yavu, Kiçir ve Kızılcık gibi işsizliğin yaygın olduğu köylerde halıcılığın yaygınlaştırılması yoluyla halka gelir kaynağı sağlayabileceğini önermiştir. Buradan o yıllarda halıcılığın Simav'ın tüm köylerine yayılmamış olduğu anlaşılmaktadır. Bu köylerden pek çoğu günümüzde bu iş ile yoğun olarak uğraşılan merkezler durumuna gelmiştir.

Dokumacılar ile yapılan görüşmelerden, halıcılığın köylere yayılmasının 1950'li yıllarda halı tüccarları tarafından usta dokumacıların köylülere halı dokumayı öğretmek için göndermeleri yoluyla olduğu belirlenmiştir. Köylerdeki dokumacılarla yapılan görüşmelerde, özellikle 50 yaş civarındaki dokumacıların "ben çocukken Simav'dan bir kadın gelmişti, halıcılığı ondan öğrendik" yönünde açıklamalarıyla sık sık karşılaşmıştır.

Halıcılığın köylere yayılmasıyla birlikte ilçe merkezinde bulunan tezgâh sayısında azalma gözlenmiştir. Ancak 1980'den sonraki yıllarda köylerden ilçeye olan göçün artması ve ekonomik güçlükler sebebiyle ilçe merkezindeki tezgâh sayısında tekrar bir artış olmuştur (Gürırmak 1989: 79).

Yine bölgede yapılan görüşmelerden eskiden beri dokumacılar malzemelerin tüccarlar tarafından verildiği, tüccarla dokumacı arasındaki koordinasyonun "şube" adı verilen araçlar vasıtasıyla sağlandığı, dokumacıların ücretlerinin "sıyırdım" yani sıra hesabıyla ödendiği, tüccarların bayramlarda dokumacılar kumaş gibi hediyeler verdikleri belirlenmiştir (Şentürk, Akbulut, Özbek ve Makas 2002* kaynak kişi).

Simav'daki uygulamaya benzer olarak tüm Ege Bölgesi'nde 1860'li yıllardan beri düğüm hesabına göre halı dokutulduğu, dokumacıya malzemelerin tüccarlar tarafından verildiği, halıyı kadının dokuyup parayı evin erkeğinin aldığı, tüccarların zaman zaman verdiği hediyelerin ise kadınlar tarafından kullanıldığı bildirilmektedir (Öztürk 1987: 320).

• Simav Halıcılığının Günümüzdeki Durumu

İlçede bir sanayi konumunda olan halıcılığın günümüzde ilçe merkezinde bulunan tüccarlar ve yöre dışından büyük halı firmaları tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Bu çalışmada ilçe merkezinde halı imalatıyla uğraşanların sayısının 30-35 civarında olduğu tespit edilmiştir. Halıcılık faaliyetlerinin kayıt dışı olarak sürdürüldüğü ve iş yerlerinin halıcı olarak değil farklı meslek grupları adı altında kayıtlı olmaları sebebiyle kesin rakamlara ulaşılamamıştır. İlçe merkezindeki halıcıların dışında zaman zaman Demirci, Balıkesir, İzmir, İstanbul gibi merkezlerden gelip ilçede halı dokutturan imalatçılar da bulunmaktadır.

İlçe merkezi ve köylerinde yaklaşık 3000 halı tezgâhı, üç iplik fabrikası, iki boyahane ve çok sayıda halı yıkama atölyesi bulunduğu tespit edilmiştir. Halı tezgahlarının yaklaşık 250'si ilçe merkezinde, geri kalanı ise köylerde bulunmaktadır. Çavdır, Tepecik, Hisarardı,

Yenimahalle, Karakür, Değirmenciler Simav ilçe merkezinde halıcılığın yoğun olarak uğraşıldığı semtler olarak belirlenmiştir.

Bu tezgâhların tamamına yakını evlerde bulunmaktadır. Yağmurlar köyünde 14 tezgâh 50 dokumacı, Sarıçam köyünde 10 tezgâh 30 dokumacı, Küplüce köyünde ise 4 tezgâh ve 17 dokumacının bulunduğu toplam üç atölyenin olduğu saptanmıştır. Bu tip atölyelere yöredeki halk arasında "şirket" adı verilmektedir. İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerdeki halı firmalarının açmış oldukları bu atölyelerin başında o köylerden halıcılığı iyi bilen kişiler sorumlu olarak bulunmaktadır. Bunlar firma ile dokumacılar arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır.

Evlerdeki tezgâhlarda gerçekleştirilen halı üretimi geçmişte olduğu gibi günümüzde de tüccarların o bölgeden görevlendirdiği sorumlu kişiler aracılığıyla yürütülmektedir. Yörede "şube" adı verilen aracı kişiler dokumacılar malzeme temininden, halıların dokunması sırasında denetlenmesinden, bitmiş halıların alınıp dokuyucuların ücretlerinin ödenmesinden sorumlu olmaktadır. Bu araçlar tüccar veya firmadan, dokunan halı başına belirli bir komisyon alarak çalışmaktadırlar.

Dokumacıların ücretleri "sıyırdım" yani sıra üzerinden hesaplanmaktadır (Fotoğraf 1). Sıyırdım yörede 120 tel, yani 60 düğümlük bir sıraya verilen addır. 120 tel 'bir ustalık' olarak adlandırılmakta ve halının büyüklüğü 2 ustalık, 2.5 ustalık gibi terimlerle ifade edilmektedir. Halı dokuma ücretleri köyden köye, halının dm^2 'sindeki düğüm sayısına, ilmelerin kesilip kesilmediğine göre değişmekle birlikte günümüzde 0.2-0.8 TL arasında değişmektedir. Örneğin, eninde 300 düğüm olan (5 ustalık), toplam 1050 sıra olan ince sınıf bir halı dokuyan 4 dokumacı halıyı bitirdiklerinde (yaklaşık 13-14 gün) toplam 130 TL, yani kişi başına sadece 32 TL kazanmaktadırlar. Günde ortalama 10 saat çalışan bir halı dokumacısının aylık kazancı 60 TL civarındadır.

Şekil 1. Dokumacı ücretini hesaplamak için halı sırasını (sıyırdım) sayan bir tüccar, Mehmet MAKAS, Simav Merkez
(Figure 1. A tradesmen counting the carpet lines "sıyırdım" to calculate weavers coast, Mehmet Makas, Simav)

Yapılan görüşmeler sonucunda, ilçede dokunan halı miktarının burada bulunan halı tüccarları tarafından yılda 100-120 bin m^2

civarında olduğu belirlenmiştir. İzmir, İstanbul gibi ilçe dışındaki merkezlerde faaliyet gösteren firmalar tarafından dokutulan halı miktarının ise daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Kesin rakamların verilememesi halıcılık faaliyetlerinin evlerde sürdürülmesi, halı üretimi ve kazançla ilgili bilgilerin kayıt dışı olması ve bu konuda kayıtlı bilgi bulunmamasından kaynaklanmaktadır.

Simav ilçe merkezi ve köylerinin hiçbirinde halı kooperatifi bulunmadığı, ticaret odasında yöredeki halı tüccarlarının sayısına ilişkin sağlıklı bir kayıt olmadığı görülmüştür. Ancak yapılan görüşmelerde, Su Döşeği ve Kestel Köylerinde, Çitgöl ve Kelemyenice beldelerinde daha önceki yıllarda kooperatifleşmeye gidildiği fakat başarılı olunamaması nedeniyle kapatıldığı belirlenmiştir. Ayrıca Su Döşeği Köyünde eskiden kooperatife ait olan ancak günümüzde atıl halde bulunan bir adet modern boyahane bulunmaktadır.

• **Günümüzde Simav'da dokunan halılardaki değişim**

Simav halıları, El Dokuması Türk Halıları Standardı TS 43'e göre (Anonim 1992) atkı ve çözüğü pamuk, ilmelik iplikleri yün, 10 cm eninde 18, 10 cm boyunda 24 düğüm olan, hav yüksekliği 12-16 mm arasında değişen kaba sınıf halılar olarak tanımlanmaktadır. Simav halılarında en çok kullanılan motifler yaprak, çiçek, rozet olup bu halılar "leblebi şeker, empirme, köşeli göbekli" gibi isimlerle anılmaktaydı (Fotoğraf 2A-B).

İlçede dokunan halıların 1910'lu yıllarda desen ve dm²'deki düğüm yönünden yerel özellik gösterdiği, 1930'lardan sonra işsizliğin baş göstermesi ile ucuza mal olan halk tipi halıların üretiminin arttığı görülmektedir. Bu halıların üretimlerinin artmasıyla eski desenlerin karakteristik özelliklerini kaybederek Isparta desenlerine benzemeye başladıkları ve bu halıların Isparta II adı altında piyasada satıldığı belirtilmektedir (Işıksaçan 1964: 131).

Alper (1956:62), 1956 yılında Simav'da Isparta, Gülistan ve Bergama modeli halılar dokunduğunu, Coşar (1966: 15), 1966 yılında Bünyan, köşeli-dallı, fantezi ve Konya tipi halıların dokunmasına ağırlık verildiğini, Gürırmak (1989: 79) ise 1989 yılında Simav'da dokunan halıların büyük bir kısmını Simav Zarafet halılarının oluşturduğunu bunun dışında Bergama ve Yağcıbedir, Isparta ve diğer halı tiplerinin de dokunduğunu bildirmektedir.

Günümüzde, yörede El Dokuması Türk Halıları Standardı TS 43'de bildirilen özelliklerde, "Simav halısı" üretiminin artık yapılmadığı görülmektedir. Ancak bu özellikteki eski halılara evlerde ve camilerde rastlanmaktadır. Atkı, çözüğü pamuk, ilmelik iplikleri yün olan bu tip Simav halılarında kullanılan desenler ilçeye özgü olmayıp çoğunlukla Isparta halılarından esinlenerek oluşturulan desenlerdir. Bu Isparta desenli, kaba sınıf halıların üretimi iç piyasaya yönelik olarak 1980'li yıllara kadar devam etmiş ve bu yıllardan sonra atkı ve çözüğü de yün olan halıların üretimine geçilmiştir.

İlçede, günümüzde istenilen her tip, boyut ve türde halı dokutulabilmektedir. Yağcıbedir, Milas, Uşak, Kars, Bergam gibi halılar dokunmaya devam etmektedir. Bu geleneksel desenli halıların yanında ilçedeki halıcıların kataloglarından ve müzedeki eserlerden vs esinlenerek oluşturdukları yaygın olarak dokunmayan ya da bilinen bir halı grubuna girmeyen yeni tasarımlı halılar da bulunmaktadır (Fotoğraf 3).

İlçedeki halıcıların günümüzde dokunan halılar için belirttiği 10 cm en ve boydaki düğüm sayıları Yağcıbedir için 46x66, Kars için 35x38, Bergam için 24x34, Milas için 22x32, Uşak için 32x42'dir. Diğer desenli halılar grubunda ise 20x30 ile 45x50 arasında değişmektedir. TS 43 (Anonim 1992)'de ise, halıların 10 cm en ve boydaki düğüm

sayıları Yağcıbedir, Kars, Bergam(a), Milas, Uşak tipi halılar için sırasıyla 30x35, 40x40, 32x40, 26x40, 32x40 olarak verilmektedir. Simav'da görüşme yapılan halıcılar en ve boydaki düğüm sayılarının 5-10 arasında artıp azalabileceğini de bunu normal kabul ettiklerini ve halıların renk ve desen özelliklerini, halının dm^2 'sindeki düğüm sayısından daha önemli gördüklerini belirtmişlerdir. Burada halının ismi onun dm^2 'deki düğüm sayısını değil, anıldığı halı tipinin desenini ifade etmektedir. Örneğin; Yağcıbedir halısı denilen halı, Yağcıbedir tipi halının olması gerektiği düğüm sayısında değil, sadece Yağcıbedir desenindeki halıdır.

A

B

Şekil 2. "Leblebi şeker" (A) ve "mozaik" desenli (B) eski Simav halısı örnekleri,
(Figure 2. "Leblebi şeker" (A) and "mozaik" pattern(B) samples of old Simav carpet)

Buldukları Yer: Demirciköy, Simav

Boyutları:

En: (A) 0.93 cm. - (B) 120 cm.

Boy: (A) 175 cm.- (B) 190 cm.

Saçak Uzunluğu: (A) 10 cm.- (B) saçak kısmı kumaşla kaplı

Hav Yüksekliği: (A) 1.20 mm. - (B) 1.25 mm.

Düğüm Sayısı: (A) dm^2 de 16x20 düğüm - (B) dm^2 de 18x20 düğüm

Renkler: (A) Krem, kahve, taba, yeşil, sarı, turuncu - (B) Krem, taba, yeşil, turuncu, beyaz

İplik cinsi: Atkı yün, çözgü pamuk

Şekil 3. İlçede, halı tüccarları tarafından oluşturulan desenli halılara örnek "Osmanlı desenli halı"
(Figure 3. The example of carpet pattern created by carpet tradesmen "Osmanlı desenli carpet")

Bulunduğu Yer: Vahdet halı, Simav Merkez
Boyutları:
En: 125 cm.
Boy: 240 cm.
Saçak Uzunluğu: 20 cm
Hav Yüksekliği: 5 mm.
Düğüm Sayısı: dm² de 20 x 24 düğüm
Renkler: Krem, kahve, hardal, mavi
İplik cinsi: Atkı ve çözgü yün

4. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Alt yapının (tezgâh ve dokumacı sayısının) yeterli olması, ilçede iplik fabrikasının bulunması ve iş gücünün ucuz olması sebebiyle Simav eskiden beri fason üretim için en uygun bölge olma özelliğini korumaktadır. İlçede halıcılık, eskiye oranla azalmakla birlikte günümüzde de önemli bir sektördür. Halıcılığın yıllardır bu kadar önemli olduğu ilçenin günümüzde kendine özgü halılarının dokunmaktan vazgeçilmiş olması ise üzücüdür.

Halıcılık günümüzde de ilçede önemli bir ticari faaliyet olma özelliğini korumakta, tüccarların ve tüketicilerin isteği yönünde her çeşit halı üretimine devam edilmektedir.

TS 43 El Dokuması Türk Halıları Standardında yer alan özellikteki Simav halılarının gelecek kuşaklara aktarılması için, eski örneklerin en-boy ölçüleri, dm²'deki düğüm sayıları, hav yükseklikleri, renk, motif ve desen gibi teknik özelliklerinin belirlenmesi, desenlerinin arşivlenmesi önemlidir. Halıcılıkla uğraşan kişilerin bir birlik kurarak yöreye özgü halı üretimi konusunu desteklemeleri gerekmektedir. Bu bir denetim mekanizması oluşturarak daha kaliteli halılar üretilmesine de katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Alper, E.R., (1956). *Yeşil Simav*. Selüloz Basımevi, İzmit.
2. Anonim (1959). *Türkiye'de Halıcılık*. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yayını, Ankara: Doğu Matbaası.
3. Anonim. (1992). *Tekstil Yer Döşemeleri- El Dokuması Halılar- Türk halıları*. No:43, Ankara: TSE Yayını.
4. Arılı, M., (1990). *Köy El Sanatları*. Ankara. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:1185.
5. Benerli, R., (1949). "19. Asırdan Sonra Türk Halıcılığı". *Feshane Mensucat Meslek Dergisi*. C:4, Sayı 4, s. 57-59.

6. Coşar, M., (1966). *Dünden Bugüne- Bugünden Yarına İşte Simav*. Kütahya: Çamlıca Matbaası,
7. Deniz, B., (2000). *Türk Dünyasında Halı Ve Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: 215.
8. Deniz, B., (1985). "Kula halıları". *Bilim Birlik Başarı Dergisi*. S 43, s. 13-19.
9. Eldem, V., (1970). *Osmanlı İmparatorluğu' nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*. Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, Ankara: Tisa Matbaacılık Sanayi.
10. Gürırmak, A., (1989). *Tarihta Simav*. İzmir: Mey Basımevi.
11. Işıksaçan, G., (1964). *Batı Anadolu'nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen Ve Kaliteleri Üzerinde Araştırmalar*. (Doktora tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi.
12. Kotan, V., (1949). *Türkiye'de halıcılık*. İstanbul:Marifet Basımevi.
13. Öztürk, İ., (1987). "Ege Bölgesi Halıcılığının Demirci ve Gördes Örneğinde Halk Bilimsel Açısından İncelenmesi". III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara: Başbakanlık Basımevi, s. 44-58.
14. Quataert, D., (Çeviri: T. Güney). (1999). *Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü*. Araştırma-İnceleme Dizisi: 87, İstanbul: İletişim Yayınları: 543.
15. Sönmez, Z., (1984). "Batı Anadolu Türk Halıcılığının 19. Yüzyıldaki Durumu Üzerine". *Türk Dünyası Araştırmaları*. Türk Halıları Özel Sayısı, İstanbul. s.95-106.